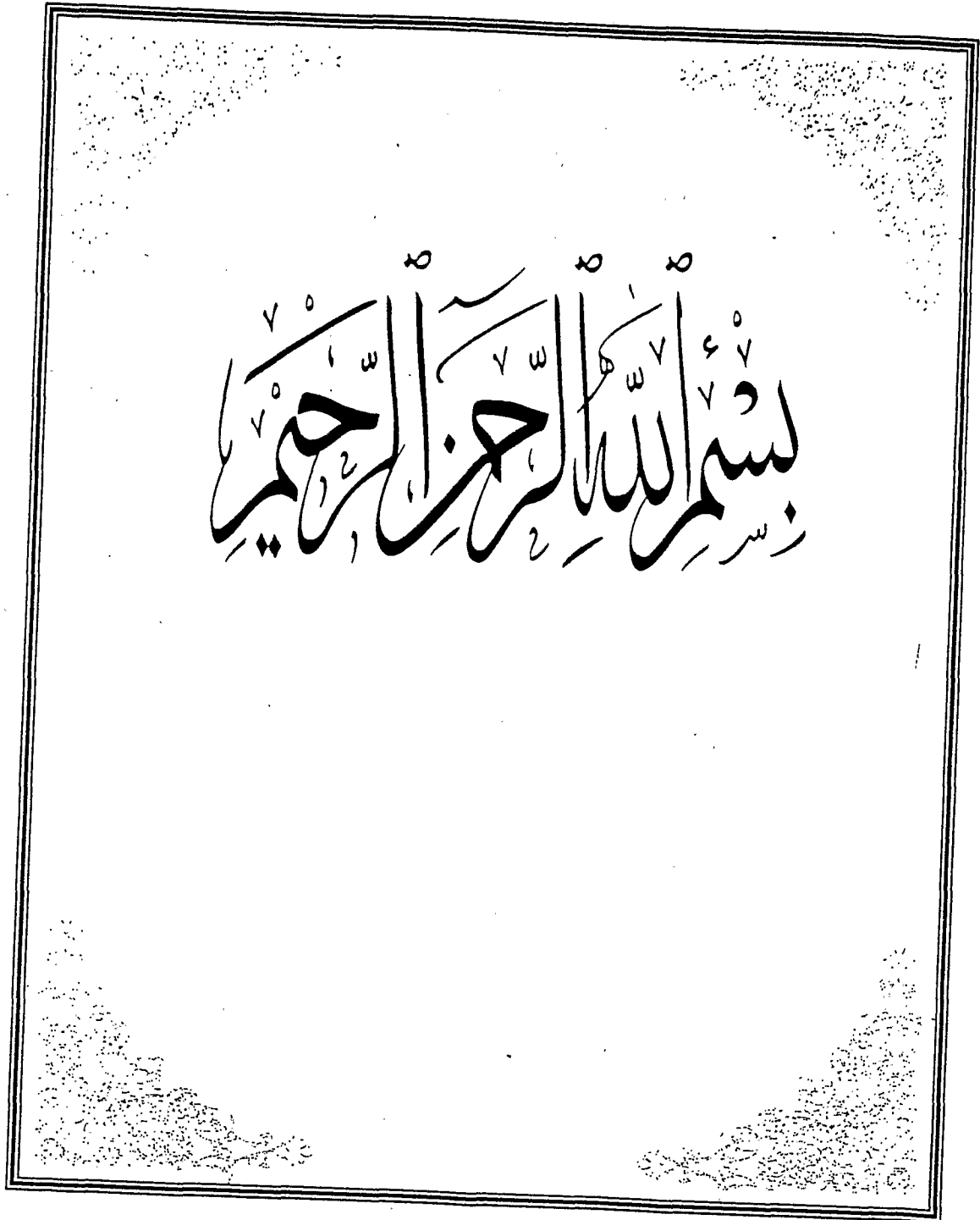

۱۰۱۸۷۹ .
۱۴۸۱ = ۱۳۱۱۸ ^{داستور}

Idver

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی و اجتماعی

گروه علوم اجتماعی

عنوان:

بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی

در میان دیران دوره متوسط شهر تبریز

نگارش:

سولماز پورسعدی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر نعمت الله تقوی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر فیروز راد

رساله

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته علوم اجتماعی

اطلاعات درون کمی چند
تسلیه درازن

۱۳۸۸ / ۳ / ۵

آبان ۱۳۸۷

۱۱۵۷۳۷

استان تهران

((تصویب نامه))

پایان نامه تحت عنوان : بررسی رابطه اعتماد
اجتماعی و مشارکت سیاسی در بین معلمان دوره
متوسطه سطح شهر تبریز
تاریخ دفاع ۰۶ / ۰۸ / ۸۷ ساعت : ۱۱-۱۰

نمره : ۱۹

درجه : عالی

اعضای هیات داوران :

نام و نام خانوادگی هیات داوران   مرتبه علمی   امضاء

استاد راهنما
استاد مشاور
استاد داور
عائده زاده

۱- آقای دکتر تقوی
۲- آقای دکتر آراد
۳- خانم دکتر صداقت زادگان
۴- آقای دکتر مکی

تقدیم به:

روح پدر بزرگوارم که همواره سرمشق زندگی ام بود.

و

مادر مهربانم که سرمایه عشق و محبتش را

بی دریغ در این راه گذاشته است

با تقدیم دنیای محبت و بوسه قدردانی بر دستانش

تقدیر و سپاسگزاری

پژوهش حاضر با لطف الهی و در سایه زحمات و همکاریهای صمیمانه و خالصانه اساتید مکرم و دوستان عزیز به اتمام رسید. اگر این پژوهش، توشه اندک علمی داشته باشد، قطره ای ناچیز از دریای علمی و معرفتی اساتید و صبر و حوصله دوستان بوده است که بدون آنها، انجام این کار بر بنده مشکل می شد. بنابراین جا دارد که در اینجا مراتب امتنان و قدرشناسی خود را از عزیزان و سرورانی که یاور و مدد رسان بنده در انجام این کار بوده اند، متذکر شوم:

جناب آقای دکتر نعمت الله تقوی، استاد راهنمای عزیزم که بیشترین زحمت را در این پژوهش متقبل شدند و با راهنمایی های علمی و ارزنده خویش چشم انداز نوینی را در عرصه پژوهش علوم اجتماعی بر روی اینجانب گشودند و به جرات می توان گفت ایشان با وجدان علمی خویش فراتر از یک استاد راهنما تلاش نمودند و پژوهش حاضر نیز از هر جهت مدیون راهنماییهای ایشان است که خاضعانه سپاسگزارم.

جناب آقای دکتر فیروز زاد، استاد مشاور گرامی که با روحیه بالای علمی و چشم اندازهای منطقی خویش مشاوره های ارزنده ای را در تکوین و تکمیل این رساله داشته اند، کمال تشکر را دارم.

همچنین از خانم دکتر صداقت زادگان که با توصیه های ارزنده شان در هر چه بهتر شدن پایان نامه، بنده را کمک کردند سپاسگزارم.

در آخر هم از همه عزیزانی که در انجام این پایان نامه بنده را یاری نمودند کمال تشکر را دارم.

نام خانوادگی : پورسعدی

نام : سولماز

عنوان پایان نامه : بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی میان دبیران دوره متوسطه شهر تبریز

استاد راهنما : دکتر نعمت الله تقوی

استاد مشاور : دکتر فیروز راد

مقطع تحصیلی : کارشناسی ارشد رشته : علوم اجتماعی گرایش : جامعه شناسی

دانشگاه : پیام نور دانشکده : علوم انسانی و اجتماعی تاریخ فارغ التحصیلی : ۱۳۸۷

کلید واژه ها : اعتماد اجتماعی ، مشارکت سیاسی ، شرکت در انتخابات ، فعالیت سیاسی و فعالیت انتخاباتی

چکیده :

موضوع پژوهش حاضر ناظر بر دو سطح بررسی میزان مشارکت سیاسی معلمان دبیرستان های شهر تبریز و اعتماد اجتماعی است . حجم نمونه این تحقیق ۳۳۷ نفر بود که با روش نمونه گیری طبقه بندی نسبی و خوشه ای گردآوری شده است. ابتدا به بررسی مفهوم ، ابعاد و گستره مشارکت سیاسی پرداخته و سپس به بررسی آراء صاحب نظران اقدام شده است . نظر به اینکه تئوری های موجود هر کدام متغیرهای خاصی را عمده کرده و ابعادی را تبیین نموده اند و از آنجائیکه یک نظریه نمی تواند تبیین جامعی از واقعیت جهان پیچیده ارائه دهد، بنابراین از سوی محقق یک دیدگاه ترکیبی جهت غنای نظری و فهم رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی ، اتخاذ گردید . بدین منظور از چشم انداز مدرنیزاسیون ، نظریه ی ساموئل هانتینگتون و مارتین لیپست؛ از دیدگاه کنش متقابل ، نظریه میدو کولی ؛ از ساختارگرایی کارکردی ، نظریه ی تالکوت پارسنز ، جین لایگلی ، گابریل آلموند و سیدنی وریا به تبیین مشارکت سیاسی پرداختیم . موضوع اعتماد اجتماعی هم طبق دیدگاه های پاتنام ، زتومکا ، گیدنز ، لوهمان و چلبی بررسی شده است .

هدف پژوهش حاضر این است که وضعیت اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی و ارتباط میان آنها را در بین معلمان شهر تبریز بسنجد. در این مطالعه ، اعتماد اجتماعی در شش بعد صداقت ، صراحت ، تمایلات همکاری

جویانه ، سهم کردن ، اطمینان و اعتماد کردن و همچنین مشارکت سیاسی در سه بعد شرکت در انتخابات ، فعالیت سیاسی و فعالیت انتخاباتی تعریف شده است .

روش به کار رفته در این تحقیق پیمایشی بوده و از پرسشنامه به عنوان ابزار گردآوری اطلاعات استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل از شاخص های مرکزی و پراکندگی ، ضرایب همبستگی، مقایسه میانگین ها و تحلیل واریانس بهره گرفته شده است . نتایج تحقیق بیانگر همبستگی بین اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی است . همچنین نتایج تحقیق حاکی از آن است که فرضیه اصلی تحقیق یعنی رابطه میان اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی رد شده است . بر همین اساس ، بین اعتماد اجتماعی و ابعاد مشارکت سیاسی (شرکت در انتخابات ، فعالیت سیاسی) رابطه و همبستگی مستقیم وجود دارد . فقط بین اعتماد اجتماعی و بعد فعالیت انتخاباتی رابطه ای به دست نیامد . همچنین نتایج حاصل از بررسی رابطه متغیرهای زمینه ای ، جنس نشان دهنده رابطه ی آن با متغیر تحقیق و سن نشان دهنده عدم رابطه ی آن با متغیر تحقیق است .

یکی از اساسی ترین مسائلی که جوامع امروزی با آن مواجهند، اعتماد اجتماعی است. به عبارتی اعتماد اجتماعی یکی از ابعاد بسیار مهم زندگی بشری را تشکیل می دهد، یعنی بشر امروزین بدون اعتماد اجتماعی تا حد زیادی قادر به حیات اجتماعی نیست زیرا که حیات اجتماعی زمانی دوام و بقا می یابد که حداقل یکی از پیش فرض های اساسی آن یعنی اعتماد اجتماعی برقرار باشد. در جامعه کنونی نیز پیشرفت و ترقی زمانی میسر خواهد بود که در تعاملات اجتماعی افراد اعتماد متقابل برقرار باشد. در واقع اعتماد باعث تداوم کنش سیاسی، اجتماعی و فرهنگی می گردد و بدون اعتماد هیچ کنش متقابل مطمئنی صورت نمی گیرد (اینگلهارت، ۱۳۷۶: ۴۴۷). از نظر اینگلهارت اعتماد اجتماعی متقابل، یکی از پیش نیازهای فرهنگ مدنی و ایجاد دموکراسی پایدار محسوب می شود. او معتقد است که اعتماد به بقای دموکراسی منجر می شود. اصولاً یکی از پیش شرط های جوامع دموکراتیک مشارکت سیاسی مردم است. اکثر اندیشه گران بر این باورند که اگر در کشوری مردمی فرهیخته و دارای بلوغ سیاسی، بینش درستی از جهان امروز و دنیای آینده و به طور کلی تحولات هستی نداشته باشند، مشکل بتوان در آینده با کاروان توسعه و ترقی همراه شد. اندیشه مشارکت سیاسی بدان سبب شکل گرفت که مردم حق تعیین سرنوشت خود را دارند و به نوعی باید قدرت مهار نشدنی حاکمان در رأس هرم قدرت را محدود کرد. تجلی این تحدید قدرت حاکمان در گرو مشارکت شهروندان در سرنوشت خود بوده است، زیرا از رهگذر مشارکت و درگیر ساختن توده مردم در حیات سیاسی و اجتماعی است که زمینه های ثبات و پایداری نظام سیاسی تحقق می یابد. البته لازم به ذکر است که امروزه یکی از عوامل موثر بر مشارکت سیاسی مردم، اعتماد است. پس مشارکت توأم با حس اعتماد است. برای تشکل گروهها و میل به کار گروهی و انگیزش به مشارکت به درجه ای از اعتماد متقابل نیاز است. در یک جامعه مبتنی

بر اعتماد افراد عموماً نقش های فعالی را در اجتماعاتشان به عهده می گیرند که ملحق شدن به سازمان های داوطلبانه یکی از آنهاست (Reece,1996 : 24).

در جهان به این بزرگی که به سبب ظهور و بروز تحولات عظیم تکنولوژیکی آستن حوادث بیشماری است، کشورهایی خواهند توانست به ترقی و پیشرفت نائل آیند که در آنها مشارکت افراد جامعه در امور مهم و عرصه های متفاوت اجتماعی، سیاسی و... به واسطه اعتماد متقابل بین افراد و گروهها در حد بسیار بالایی باشد. تحقیق حاضر بر آن است تا رابطه میان اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی در جهان پیچیده امروز را دریابد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	۱-۱-۱- تعیین موضوع.....
۲	۱-۲- بیان مسأله.....
۵	۱-۳- ضرورت تحقیق و اهمیت موضوع.....
۸	۱-۴- اهداف تحقیق.....
۸	۱-۴-۱- اهداف کلی.....
۸	۱-۴-۲- اهداف جزئی.....

فصل دوم: چارچوب نظری و ادبیات تحقیق

۱۰	۲-۱- پیشینه نظری اعتماد اجتماعی.....
۱۰	۲-۱-۱- تعاریف اعتماد و اعتماد اجتماعی.....
۱۴	۲-۱-۲- انواع اعتماد.....
۱۴	۲-۱-۲-۱- اعتماد بنیادی.....
۱۵	۲-۱-۲-۲- اعتماد بین شخصی.....
۱۹	۲-۱-۲-۳- اعتماد عام یا اعتماد تعمیم یافته.....
۲۱	۲-۱-۳- اعتماد چگونه بوجود می آید؟.....
۲۲	۲-۱-۴- راه های ایجاد اعتماد.....
۲۳	۲-۱-۵- عوامل سازنده اعتماد.....
۲۳	۲-۱-۵-۱- عوامل سیاسی.....
۲۴	۲-۱-۵-۲- عوامل اجتماعی و فرهنگی.....
۲۴	۲-۱-۵-۳- پراکندگی و تفاوت های محلی و قومی.....
۲۴	۲-۱-۵-۴- جامعه بسته.....
۲۵	۲-۱-۵-۵- تبعیض و نژاد پرستی.....
۲۵	۲-۱-۵-۶- سرمایه اجتماعی.....
۲۶	۲-۱-۶- کارکردهای عام اعتماد.....
۲۸	۲-۲- پیشینه نظری مشارکت سیاسی.....
۲۸	۲-۲-۱- تعاریف مشارکت و مشارکت سیاسی.....
۳۲	۲-۲-۲- انواع مشارکت سیاسی.....
۳۴	۲-۲-۳- ابعاد تاریخی مشارکت سیاسی.....

- ۳۴ ..... ۱-۳-۲-۲- توسعه چارچوب نهادی مشارکت
- ۳۵ ..... ۲-۳-۲-۲- مشارکت ملی و اقتدار محلی
- ۳۶ ..... ۳-۳-۲-۲- مشارکت سیاسی و دیوان سالاری
- ۳۸ ..... ۴-۳-۲-۲- مشارکت سیاسی و هویت ملی
- ۴۰ ..... ۴-۲-۲- بحران مشارکت سیاسی
- ۴۱ ..... ۵-۲-۲- شرایط وقوع بحران مشارکت
- ۴۳ ..... ۳-۲- مشارکت سیاسی و اعتماد
- ۴۵ ..... ۴-۲- پیشینه تجربی تحقیق
- ۴۵ ..... ۱-۴-۲- تحقیقات داخلی
- ۴۹ ..... ۲-۴-۲- تحقیقات خارجی
- ۵۱ ..... ۵-۲- بررسی مطالعات تجربی پیشین
- ۵۳ ..... ۶-۲- چارچوب نظری و ادبیات تحقیق در مورد اعتماد اجتماعی
- ۵۳ ..... ۱-۶-۲- نیکلاس لومان
- ۵۵ ..... ۲-۶-۲- آنتونی گیدنز
- ۶۱ ..... ۱-۶-۲- مفاهیم ملازم اعتماد از نظر گیدنز
- ۶۳ ..... ۳-۶-۲- مسعود چلبی
- ۶۸ ..... ۵-۶-۲- پیترز زتومکا
- ۶۸ ..... ۱-۵-۶-۲- ابعاد سه گانه اعتماد
- ۷۱ ..... ۷-۲- جمع بندی نظریات مربوط به اعتماد
- ۷۵ ..... ۸-۲- بررسی تئوریهای تبیین کننده مشارکت سیاسی
- ۷۶ ..... ۱-۸-۲- رویکرد کارکرد گرایی ساختاری
- ۷۶ ..... ۱-۱-۸-۲- نظریه تالکوت پارسنز
- ۷۸ ..... ۲-۱-۸-۲- نظریه جین لایگلی
- ۷۹ ..... ۳-۱-۸-۲- نظریه گابریل آلموند و سیدنی وریا
- ۸۰ ..... ۲-۸-۲- رویکرد کنش متقابل نمادین
- ۸۰ ..... ۱-۲-۸-۲- چارلز هورتن کولی
- ۸۱ ..... ۲-۲-۸-۲- جرج هربرت مید
- ۸۲ ..... ۳-۸-۲- رویکرد مدرنیزاسیون
- ۸۳ ..... ۱-۳-۸-۲- نظریه ساموئل هانتینگتون
- ۸۶ ..... ۲-۳-۸-۲- نظریه سیمور مارتین لیپست
- ۸۷ ..... ۹-۲- جمع بندی نظریات مشارکت سیاسی
- ۹۰ ..... ۱۰-۲- انتخاب چارچوب نظری مناسب
- ۹۱ ..... ۱۱-۲- فرضیه های تحقیق
- ۹۱ ..... ۱-۱۱-۲- فرضیه کلی

۹۱ ..... ۲-۱-۲- فرضیه های فرعی

فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

۹۴	۳-۱-تعریف مفاهیم و متغیرها
۹۴	۳-۱-۱- تعاریف نظری
۹۴	۳-۱-۱-۱- تعاریف نظری متغیرهای مستقل
۹۵	۳-۱-۱-۲- تعاریف نظری متغیرهای وابسته
۹۸	۳-۱-۲- تعاریف عملیاتی متغیرها
۹۸	۳-۱-۲-۱- تعاریف عملیاتی متغیرهای مستقل
۱۰۰	۳-۱-۱-۲- تعاریف عملیاتی متغیر وابسته
۱۰۲	۳-۲- معرف های اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی
۱۰۵	۳-۳- نوع و روش تحقیق
۱۰۶	۳-۴- ابزار تحقیق و شیوه گردآوری داده ها
۱۰۷	۳-۵- تعیین اعتبار ابزار پژوهش و روایی تحقیق
۱۰۷	۳-۵-۱- اعتبار ابزار اندازه گیری
۱۰۷	۳-۵-۱-۱- اعتبار صوری تحقیق
۱۰۷	۳-۵-۱-۲- اعتبار مبتنی بر تحلیل عاملی
۱۱۴	۳-۵-۲- قابلیت اعتماد (روایی)
۱۱۷	۳-۶- پیش آزمون
۱۱۸	۳-۷- جامعه مورد بررسی
۱۱۸	۳-۷-۱- جامعه آماری
۱۱۹	۳-۷-۲- حجم نمونه
۱۲۰	۳-۷-۴- نمونه آماری
۱۲۰	۳-۸- محیط پژوهش
۱۲۱	۳-۹- روش های تحلیل آماری
۱۲۲	۳-۱۰- زمان بندی تحقیق
۱۲۲	۳-۱۱- نحوه جمع آوری داده ها
۱۲۳	۳-۱۲- کدگذاری و استخراج داده ها

فصل چهارم: یافته‌های پژوهشی

۱۲۵	۴-۱- نتایج تحلیل توصیفی متغیرهای زمینه ای
۱۲۵	۴-۱-۱- وضعیت جنسی آزمودنی ها
۱۲۶	۴-۱-۲- وضعیت سنی پاسخگویان

- ۱۲۷..... ۴-۲- نتایج تحلیل توصیفی متغیرهای مستقل و وابسته
- ۱۲۷..... ۴-۲-۱- آماره های توصیفی عامل متغیر اعتماد اجتماعی
- ۱۲۷..... ۴-۲-۱-۱- آماره های توصیفی عامل اطمینان
- ۱۲۸..... ۴-۲-۱-۲- آماره های توصیفی عامل اعتماد کردن
- ۱۲۹..... ۴-۲-۱-۳- آماره های توصیفی عامل تمایلات همکاری جویانه
- ۱۳۰..... ۴-۲-۱-۴- آماره های توصیفی عامل صراحت
- ۱۳۱..... ۴-۲-۱-۵- آماره های توصیفی عامل سهم کردن
- ۱۳۲..... ۴-۲-۱-۶- آماره های توصیفی عامل صداقت
- ۱۳۳..... ۴-۲-۲- آماره های توصیفی عامل های متغیر مشارکت سیاسی
- ۱۳۳..... ۴-۲-۲-۱- آماره های توصیفی عامل شرکت در انتخابات
- ۱۳۴..... ۴-۲-۲-۲- آماره های توصیفی عامل فعالیت سیاسی
- ۱۳۵..... ۴-۲-۲-۳- آماره های توصیفی عامل فعالیت انتخاباتی
- ۱۳۶..... ۴-۳- نتایج تحلیل استنباطی دو متغیره
- ۱۳۶..... ۴-۳-۱- جنسیت و مشارکت سیاسی
- ۱۳۷..... ۴-۳-۲- سن و مشارکت سیاسی
- ۱۳۸..... ۴-۳- رابطه اعتماد اجتماعی و شرکت در انتخابات
- ۱۳۸..... ۴-۳-۴- رابطه اعتماد اجتماعی و فعالیت سیاسی
- ۱۳۹..... ۴-۳-۵- رابطه بین اعتماد اجتماعی و فعالیت انتخاباتی
- ۱۴۰..... ۴-۳-۶- رابطه بین عامل های اعتماد اجتماعی و عامل شرکت در انتخابات
- ۱۴۱..... ۴-۳-۷- رابطه بین عامل های اعتماد اجتماعی و عامل فعالیت سیاسی
- ۱۴۲..... ۴-۳-۸- رابطه بین عامل های اعتماد اجتماعی و فعالیت انتخاباتی
- ۱۴۳..... ۴-۳-۹- رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی
- ۱۴۳..... ۴-۴- نتایج آماری آزمون فرضیه ها

فصل پنجم: بحث و بررسی و نتیجه گیری

- ۱۴۵..... ۵-۱- نتایج تجربی تحقیق
- ۱۴۵..... ۵-۱-۱- نتایج توصیفی تحقیق
- ۱۴۸..... ۵-۱-۲- نتایج استنباطی تحقیق
- ۱۴۹..... ۵-۲- نتایج نظری مربوط به رابطه بین متغیرها
- ۱۵۰..... ۵-۳- محدودیت های تحقیق
- ۱۵۱..... ۵-۴- پیشنهاد
- ۱۵۱..... ۵-۴-۱- پیشنهاد های پژوهشی
- ۱۵۲..... ۵-۴-۲- پیشنهاد های کاربردی
- ۱۵۳..... منابع:

فهرست جداول

- جدول ۱-۲ محیط های اعتماد در فرهنگ های پیش مدرن و مدرن..... ۶۱
- جدول ۱-۳ متغیرهای مشارکت سیاسی و شاخص های آن..... ۱۰۱
- جدول ۲-۳ متغیرهای اعتماد اجتماعی و شاخص های آن ۱۰۱
- جدول ۳-۳ نتایج و اجزاء تحلیل عاملی گویه های مربوط به اعتماد اجتماعی ۱۱۱
- جدول ۳-۴ نتایج و اجزاء تحلیل عاملی گویه های مربوط به مشارکت سیاسی ۱۱۳
- جدول ۳-۵ نتایج و اجزاء روایی گویه های مربوط به اعتماد اجتماعی ۱۱۵
- جدول ۳-۶ نتایج و اجزاء روایی گویه های مربوط به مشارکت سیاسی..... ۱۱۶
- جدول ۳-۷ آمار دبیران لیسانس آموزش و پرورش تبریز ۱۱۸
- جدول ۳-۸ نمونه آماری معلمان به تفکیک رشته و ناحیه..... ۱۲۰
- جدول ۳-۹ روش های تحلیل آماری ۱۲۱
- جدول ۴-۱ توزیع فراوانی نمونه آماری به تفکیک جنس..... ۱۲۵
- جدول ۴-۲ توزیع فراوانی نمونه آماری به تفکیک سن ۱۲۶
- جدول ۴-۳ آماره های مربوط به سن پاسخگویان ۱۲۶
- جدول ۴-۴ توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه براساس گویه های 'عامل اطمینان ۱۲۷
- جدول ۴-۵ آماره های توصیفی مربوط به عامل اطمینان ۱۲۸
- جدول ۴-۶ توزیع فراوانی بر اساس گویه های عامل اعتماد کردن..... ۱۲۸
- جدول ۴-۷ آماره های توصیفی مربوط به عامل اعتماد کردن..... ۱۲۹
- جدول ۴-۸ توزیع فراوانی بر اساس گویه های تمایلات همکاری جویانه..... ۱۲۹

فهرست جداول

- جدول ۹-۴ آماره های توصیفی مربوط به عامل تمایلات همکاری جویانه ۱۳۰
- جدول ۱۰-۴ توزیع فراوانی بر اساس گویه های صراحت ۱۳۰
- جدول ۱۱-۴ آماره های توصیفی مربوط به عامل صراحت ۱۳۱
- جدول ۱۲-۴ توزیع فراوانی بر اساس گویه های عامل سهمیم کردن ۱۳۱
- جدول ۱۳-۴ آماره های توصیفی مربوط به عامل سهمیم کردن ۱۳۱
- جدول ۱۴-۴ توزیع فراوانی بر اساس گویه های عامل صداقت ۱۳۲
- جدول ۱۵-۴ آماره های توصیفی مربوط به عامل صداقت ۱۳۲
- جدول ۱۶-۴ توزیع فراوانی بر اساس گویه های عامل شرکت در انتخابات ۱۳۳
- جدول ۱۷-۴ آماره های توصیفی مربوط به عامل شرکت در انتخابات ۱۳۳
- جدول ۱۸-۴ توزیع فراوانی بر اساس گویه های عامل فعالیت سیاسی ۱۳۴
- جدول ۱۹-۴ آماره های توصیفی مربوط به عامل فعالیت سیاسی ۱۳۴
- جدول ۲۰-۴ توزیع فراوانی بر اساس گویه های عامل فعالیت انتخاباتی ۱۳۵
- جدول ۲۱-۴ آماره های توصیفی مربوط به عامل فعالیت انتخاباتی ۱۳۶
- جدول ۲۲-۴ آماره های توصیفی مربوط به متغیر مشارکت سیاسی به تفکیک جنسیت ۱۳۷
- جدول ۲۳-۴ آزمون t-test و یکنواختی واریانس ها بر اساس میزان مشارکت سیاسی به تفکیک جنسیت ۱۳۷
- جدول ۲۴-۴ آزمون ضریب همبستگی بین سن و مشارکت سیاسی ۱۳۷
- جدول ۲۵-۴ آزمون کندال بین اعتماد اجتماعی و شرکت در انتخابات ۱۳۸

فهرست جداول

- جدول ۲۶-۴ آزمون کندال بین اعتماد اجتماعی و فعالیت سیاسی ۱۳۹
- جدول ۲۷-۴ آزمون کندال بین اعتماد اجتماعی و فعالیت انتخاباتی ۱۳۹
- جدول ۲۸-۴ آزمون کندال بین عامل های اعتماد اجتماعی و شرکت در انتخابات ۱۴۰
- جدول ۲۹-۴ آزمون کندال بین عامل های اعتماد اجتماعی و فعالیت سیاسی ۱۴۱
- جدول ۳۰-۴ آزمون کندال بین عامل های اعتماد اجتماعی و فعالیت انتخاباتی ۱۴۲
- جدول ۳۱-۴ آزمون کندال بین اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی ۱۴۳
- جدول ۳۲-۴ نتایج آماری آزمون فرضیه ها ۱۴۳

فصل اول : کلیات تحقیق

۱-۱- تحدید موضوع

۱-۲- بیان مساله

۱-۳- ضرورت و اهمیت موضوع

۱-۴- اهداف تحقیق

۱-۱- تحدید موضوع

امروزه مشارکت سیاسی یکی از شاخصهای عمده توسعه سیاسی و اجتماعی در جوامع مدرن دموکراتیک محسوب می گردد. اکثر اندیشه گران بر این باورند که اگر در کشوری مردمی فرهیخته و دارای بلوغ سیاسی، بینش درستی از جهان امروز و دنیای آینده و به طور کلی تحولات هستی نداشته باشند، مشکل بتوان در آینده با کاروان توسعه و ترقی همراه شد (دیانتی نیت، ۱۳۸۲: ۱). در عین حال، اعتماد یکی از عوامل مشارکت است، پس مشارکت توأم با حس اعتماد است. همچنین اعتماد بستر تعاملات و روابط اجتماعی و کانون مفهوم سرمایه اجتماعی است (چلبی، ۱۳۷۵: ۷۷). برای تشکیل گروهها و میل به کار گروهی و انگیزش به مشارکت به درجه ای از اعتماد متقابل نیاز است. با این فرض که، اعتماد مستلزم وجود این باور است که دیگران تا جایی که بتوانند منافع ما را مدنظر قرار می دهند و در پی کسب منافع خود و ضرر زدن به منافع ما نیستند. در این پژوهش بنا بر این است که اعتماد اجتماعی به عنوان شاخصی از سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی به عنوان شاخصی از توسعه سیاسی بررسی شود.

۱-۲- بیان مسأله

موضوع مشارکت سیاسی و چگونگی تحقق آن، ریشه در تاریخ دیرینه ملت ها دارد و این مفهوم امروزه اهمیتی دوچندان پیدا کرده است و مشارکت در عرصه های گوناگون همواره مورد بحث بسیاری از اندیشه گران و صاحب نظران بوده است. به گونه ای که به نظر برخی از صاحب نظران، محور اصلی توسعه بر پایه مشارکت سیاسی استوار است. در این ارتباط لوسین پای توسعه را منوط به گذار موفقیت آمیز نظامها از شش بحران می داند که یکی از آنها بحران مشارکت است (پای و دیگران، ۱۳۸۰: ۱۰۵). به باور این صاحب نظران، بزای توسعه یافتگی ضرورت دارد همواره در سیاستگذاری های کلان اجتماعی، اقتصادی و سیاسی

عنصر مشارکت سیاسی را تقویت کند. از سوی دیگر برای پیشبرد توسعه سیاسی و کاستن از مسائل آن، ضمن توجه به راههای گوناگون رفع کاستی ها، مشارکت افراد را در این زمینه باید مورد توجه ویژه قرار دهیم. مشارکت سیاسی مردم در حال حاضر نسبت به سال های اولیه پیروزی انقلاب به دو لحاظ کمی و کیفی تا حدودی کاهش یافته و از جمله دلایل آن عدم ایجاد نهادهای سیاسی مدنی (نظیر احزاب، مطبوعات متقدم سراسری یا محلی، عدم اجرای قانون شوراها و...) است. ما در منطقه ای زندگی می کنیم که شاید بی ثبات ترین و خطرناک ترین منطقه در صحنه سیاست جهانی باشد. علاوه بر آن کشورهای مجاور ایران اکثراً از نظام اجتماعی غیر دموکراتیک برخوردارند. با توجه به چنین وضعیتی در اطراف ما و با در نظر گرفتن حاکمیت بلند مدت استبداد در ایران نباید انتظار داشت که در کوتاه مدت به حداکثر مشارکت مردمی در عرصه سیاست دست یافت (تاج زاده، ۱۳۷۷ : ۲۰۸).

اعتماد اجتماعی نقش و جایگاه برجسته ای در رشد و تعالی جامعه برعهده دارد. با توجه به اهمیت اعتماد اجتماعی در جامعه باید مسئولین و حاکمان در جستجوی راههایی باشند که موجبات افزایش آن فراهم آید. یکی از عوامل اصلی ایجاد اعتماد اجتماعی تعاملات اظهاری است که هسته اصلی گروه اجتماعی را تشکیل می دهد. بر این اساس می بایست در جستجوی شرایطی بود که امکان رشد گروههای داوطلبانه فراهم آید تا تعاملات اظهاری تنها به خانواده محدود نگردد. تفاوت اعتماد به نزدیکان و سایر افراد جامعه نشان می دهد که تعاملات اظهاری تنها به گروههای اولیه محدود شده و به متن جامعه گسترش نیافته است که این امر خلع موجود میان دو حوزه مذکور را موجب شده است و ضرورت همکاری و مشارکت شهروندان در سطح ملی برای رسیدن به توسعه و پیشرفت نیاز به گروههای واسطه و جامعه مدنی (احزاب، اصناف، اتحادیه، انجمن های داوطلبانه و...) را ایجاب می کند (جوادوند، ۱۳۸۱ : ۲).

شواهد بسیاری دلالت بر کاهش اعتماد اجتماعی در تمام ابعاد و سوگیری عاطفی و خاص گرا در روابط کنشگران در تمام سطوح در ایران دارد (چلبی، ۱۳۷۵ : ۷۷).

شهر تبریز خرده فرهنگ های گوناگون و مختلفی را در بر می گیرد که در طول سالیان اخیر از روستاهای دور و نزدیک مهاجرت کرده و در این شهر سکنی گزیدند؛ و خرده فرهنگ های محلی هرکدام حامل ارزش ها و هنجارهای خاص خودشان هستند و هر کدام از این گروهها الگوهای رفتاری و سبک زندگی ویژه ای برای خود دارند. این تنوع ضمن ابقای نگرش خاص گرایانه در افراد در شرایط فقدان برنامه ریزی منسجم اجتماعی، افزون بر تشدید رقابت های بین گروهی متاثر از خاص گرایی و ایجاد فاصله اجتماعی میان گروهها، به تضعیف اعتماد اجتماعی در تمام افراد و سوگیری عاطفی منجر می شود (اوجاقلو و زاهدی، ۱۳۸۴: ۹۴).

نظر به اینکه، اعتماد اجتماعی با توجه به تکثر فرهنگی در ایران، غالباً میل به خاص گرایی داشته است تا عام گرایی بدان گونه که سطح اعتماد درون گروهی همواره بالاتر از سطح اعتماد فراگروهی بوده است به عبارتی دیگر روابط از نوع پیوندهای مثبت و متقابل، درون خرده فرهنگ ها به طور قابل توجهی نمود بیشتری داشته است تا هم روابط در میان خرده فرهنگ های موجود در جامعه، بدین ترتیب شاهد افزایش اعتماد در سطح خرده فرهنگ ها و کاهش آن در سطح جامعه هستیم (جوادوند، ۱۳۸۱: ۲).

و همچنین با توجه به اینکه مشارکت سیاسی مردم در حال حاضر نسبت به سالهای اولیه پیروزی انقلاب به دو لحاظ کمی و کیفی به دلایلی مانند عدم ایجاد نهادهای سیاسی مدنی تا حدی کاهش یافته است (تاج زاده، ۱۳۷۷: ۲۰۸).

پژوهش حاضر در نظر دارد به سوالات زیر پاسخ دهد:

- وضعیت اعتماد اجتماعی در بین معلمان شهر تبریز چگونه است؟
- وضعیت مشارکت سیاسی در بین معلمان شهر تبریز چگونه است؟
- آیا رابطه ای میان اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی وجود دارد؟
- در صورت وجود رابطه میان اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی شدت رابطه چگونه است؟